

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
იურიდიული ფაკულტეტი

სამართლის ჟურნალი

№1, 2018

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

UDC (უაკ) 34(051.2)

ს-216

მთავარი რედაქტორი

ირაკლი ბურდული (პროფ., თსუ)

სარედაქციო კოლეგია:

ლევან ალექსიძე (პროფ., თსუ)

გიორგი დავითაშვილი (პროფ., თსუ)

ავთანდილ დემეტრაშვილი (პროფ., თსუ)

ბესარიონ ზოიძე (პროფ., თსუ)

თევდორე ნინიძე (პროფ., თსუ)

ნუგზარ სურგულაძე (პროფ., თსუ)

პაატა ტურავა (პროფ., თსუ)

ლადო ქანტურია (პროფ., თსუ)

ნათია ჩიტაშვილი (ასოც. პროფ., თსუ)

ლელა ჯანაშვილი (ასოც. პროფ., თსუ)

გიორგი ხუბუა (პროფ., თსუ)

ლაშა ბრეგვაძე (თ. წერეთლის სახ. სახელმწიფოსა და

სამართლის ინსტიტუტის დირექტორი)

გუნთერ ტოიბნერი (პროფ.,

ფრანკფურტის უნივერსიტეტი)

ბერნდ შუნემანი (პროფ.,

მიუნხენის უნივერსიტეტი)

იან ლიდერი (პროფ.,

ფრაიბურგის უნივერსიტეტი)

ხესე ანტონიო სეოანე (პროფ.,

ლა კორუნიის უნივერსიტეტი)

კარმენ გარსიმარტინი (პროფ.,

ლა კორუნიის უნივერსიტეტი)

არტაკ მკრტიჩიანი (პროფ.,

ლა კორუნიის უნივერსიტეტი)

*გამოცემულია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
საუნივერსიტეტო საგამომცემლო საბჭოს გადაწყვეტილებით*

© ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
გამომცემლობა, 2019

ISSN 1987-7668

არაქონებრივი (მორალური) ზიანის ფუნქციების გავლენა ანაზღაურების მოცულობის განსაზღვრის კრიტერიუმებზე

სტატია ეხება არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურებას, რომელიც ერთ-ერთი საკვანძო საკითხია თანამედროვე ცივილისტიკაში პირადი არაქონებრივი უფლებების აღიარებისა და დაცვის მექანიზმებზე მსჯელობის ქრილში. სამართლებრივი პრობლემის სრულყოფილი წვდომისთვის მიზანშეწონილია თემასთან დაკავშირებული სხვადასხვა კონცეპტუალური საკითხის სისტემური ანალიზი, რათა დადგინდეს, რამდენად უზრუნველყოფს პირადი არაქონებრივი უფლებების დაცვის ქართული მოდელი საიმედოობის იმ სტანდარტს, რაც პროგრესული მართლწესრიგების მიერაა დადგენილი ინფორმაციული ეპოქისთვის დამახასიათებელი ყველა ასპექტის გათვალისწინებით.

დოქტრინული ანალიზის შედეგად იკვეთება მრავალი პრობლემური ნიუანსი, რაც ერთი მხრივ, გამომწვეულია მწირე და ბუნდოვანი საკანონმდებლო ბაზის არსებობით, ხოლო, მეორე მხრივ, არაქონებრივი ზიანის ობიექტურ კატეგორიაში მოთავსების სირთულით, რაც აფერხებს საკითხის ირგვლივ ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებას.

კვლევა ეფუძნება იურიდიული დოქტრინისა და სასამართლო პრაქტიკის ანალიზს. ნაშრომში წარმოჩენილია სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემის მიერ შემუშავებული კონცეპტუალური მიდგომები და ქართული საკანონმდებლო მოწესრიგების ხარვეზები შედარებითსამართლებრივ ქრილში.

საკვანძო სიტყვები: პირადი არაქონებრივი უფლებები, ანაზღაურების კრიტერიუმები, კომპენსაცია, სატისფაქცია, პრევენცია, ნომინალური ზიანი.

1. შესავალი

პირადი არაქონებრივი უფლებების დაცვისკენ მიმართული კანონმდებლობის ერთ-ერთი სამიზნე სამოქალაქო სამართლის ისეთი მნიშვნელოვანი ინსტიტუტია, როგორცაა არაქონებრივი (მორალური) ზიანის ანაზღაურება. ადამიანის პიროვნებასთან დაკავშირებული უფლებები, როგორც სამოქალაქო სისტემის ნაწილი, უმაღლესი ფასეულობათა სისტემაა, სადაც თავისუფლების სამართლებრივ მასშტაბს ადამიანის ღირსება ქმნის. თავისუფალი ადამიანების საზოგადოება იმ სახელმწიფოთა უპირატესობაა, სადაც ადამიანის ღირსება ღირებულებათა სისტემის საფუძველია.¹

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი, შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტის, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და კავკასიის უნივერსიტეტის მონვეული ლექტორი.

¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის №1/4/592 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ბექა წიქარიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-1.

სამოქალაქო კოდექსის მიერ შემოთავაზებული არაქონებრივი უფლებათა დაცვის სხვადასხვა მექანიზმს შორის განსაკუთრებული სირთულით, კომპლექსურობით და მრავალნაზნაგოვნებით არაქონებრივი (მორალური) ზიანის ანაზღაურება გამოირჩევა, რომლის ანალიზი არაერთი მნიშვნელოვანი ხარვეზის არსებობას ადასტურებს.

კვლევის მიზანია არაქონებრივი ზიანის ფუნქციებისა და ანაზღაურების მოცულობის გამოთვლის კრიტერიუმების ურთიერთქმედების დადგენა, საკითხთან დაკავშირებული საკანონმდებლო თუ პრაქტიკული კონოტაციების გაშუქება კერძოსამართლებრივი განზომილების ფარგლებში სამართლებრივი სტილისტიკის გათვალისწინებით და ამ თემატიკის თაობაზე სასამართლო პრაქტიკისა და მეცნიერული დისკურსის ანალიზი.

ნაშრომში მიმოხილულია არაქონებრივი ზიანის არსი და შეხედულებების თანდათანობით ტრანსფორმაციის კვალდაკვალ არაქონებრივი ზიანის ქონებრივი სახით ანაზღაურების პრინციპის პრაქტიკული საკითხები. შემდეგ წარმოჩენილია ზიანის ანაზღაურების მიზნებისა და ფუნქციების დეტალური მახასიათებლები სხვადასხვა პროგრესულ მართლწესრიგში დამკვიდრებული შეხედულებების პრიზმაში და ამ პრინციპების თავსებადობა ქართულ სამართალთან, ასევე, დანაშაულით მიყენებული არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურებისას დაკისრებული სისხლის სამართლებრივი სასჯელის გავლენა დაკმაყოფილების ფუნქციაზე. ნაშრომის ბოლოს ჩამოყალიბებულია კონკრეტული რეკომენდაციები თემაში განხილულ უმთავრეს საკითხებთან მიმართებით.

2. არაქონებრივი ზიანის არსი

არაქონებრივი (მორალური) ზიანის ინსტიტუტით დაცული არამატერიალური სიკეთე ადამიანის საყოველთაო უფლებებისა და თავისუფლებების ნაწილია.² მორალური ზიანი სულიერი გრძნობებისა და ურთიერთობების სფეროში მიყენებულ ზიანს გულისხმობს. იგი ნეგატიურ ცვლილებას იწვევს ორგანიზმში, რამაც ქონებრივ დანახარჯებთან ერთად შეიძლება არამატერიალური უფლებების ხელყოფა – ფსიქიკური ტანჯვა (მორალური ზიანი) გამოიწვიოს.

თანამედროვე ტენდენციები მორალური ზიანის ცნებას ძირითადად უარყოფითი ფსიქიკური განცდების³ და სულიერი მდგრადობის შელახვის კონტექსტში განიხილავს და ფულადი ფორმით გამოსატვის პრობლემასაც განსხვავებულად წყვეტს. მაგალითად, ფრანგული სამართალი ერთმანეთისგან განასხვავებს მენტალურ, ფსიქიკურ და ესთეტიურ ზიანს (*souffrances moral ou physiques, pretius doloris*), რაც განსხვავებული ოდენობის კომპენსაციის გაცემის საფუძველია.⁴ ინგლისური სამართალი ერთმანეთისგან ასხვავებს ტკივილის და ტანჯვის ცნებებს და ცხოვრების ხალისის დაკარგვას (*Pain and suffering, loss of amenities*), რაც და-

² თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 2 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №2/32168-16 (ხელმისაწვდომია სასამართლოს არქივში).

³ „Human suffering“.

⁴ *Le Tourneau* (2004), nr. 1583-1587, რომელიც ასევე მოიხსენიებს ტერმინს - *Le prejudice sexuel*. მითითებულია: *Dam C. V., European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 322.*

მაზიანებლად ლახავს მოსარჩელის ცხოვრებით ტკბობის უფლებას.⁵ გერმანული სამართალი პრინციპულად არ მიჯნავს ერთმანეთისგან მორალური ზიანის სამართლებრივ ასპექტებს, თუმცა იურიდიულმა დოქტრინამ ღირებულებათა სისტემაში თითოეული ინტერესის გამოკვეთას გვერდი მაინც ვერ აუარა და მისი ხაზგასმა მორალური ზიანის ორმაგი ფუნქციის:⁶ კომპენსაციისა⁷ და დაკმაყოფილების⁸ ელემენტებში მაინც მოახდინა.⁹

სისტემათაშორისი განსხვავებების ანალიზი იძლევა საშუალებას გავიგოთ, პერსონალური ფასეულობის რომელ კონკრეტულ ასპექტზეა ყურადღება გამახვილებული ამა თუ იმ მართლწესრიგში.¹⁰ ნებისმიერ შემთხვევაში უნდა ითქვას, რომ თითოეული საქმე არის უნიკალური თავისი ფაქტობრივი შემადგენლობის მიხედვით და ამ კონტექსტში, სამართლის სუბიექტი, როგორც ნებისმიერი ამ სისტემის დაცვის სამიზნე არის პირველსაწყისი არაქონებრივი ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას.

3. არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების ზოგადი საფუძვლები

ადამიანის პატივის, სახელის, ღირსების, რეპუტაციის უფლება და ცილისმწამებლური განცხადებებისგან თავის დაცვა, უკიდურესად პერსონალური ხასიათის მოვლენაა. ამ სახის უფლებების დარღვევისას შესაძლებელია წარმოვიდგინოთ დაზარალებულის (ცილისმწამების ობიექტის) ემოციური მდგომარეობა, მაგრამ რთულია მისი დარღვევისას ადეკვატური სანქციის დადგენა, არაქონებრივი (მორალური) ზიანისთვის დამახასიათებელი მთელი რიგი თავისებურებების გამო, რაც ინდივიდის აღქმაზე დაფუძნებული გრძნობების, ემოციების გააზრებასა და ობიექტურ საზომში მოთავსების სირთულეში აისახება.

ქართულმა სამოქალაქო სამართალმა გაიზიარა რა კონტინენტური ევროპისთვის დამახასიათებელი ზოგადი წესი¹¹ და საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (შემდგომში – სსკ) 413-ე მუხლის პირველი ნაწილით არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების კრიტერიუმად გონივრულობისა და სამართლიანობის საზომი დაანესა, რაც შეგვიძლია მხარის მიერ ხელოვნურად გაზრდილი კომპენსაციის მოთხოვნის საკანონმდებლო შეზღუდვად იქნეს მიჩნეული. ასა-ნაზღაურებელი ზიანის ფარგლების არარსებობა, პირადი სივრცის კომერციული მიზნით გამოყენების მზარდი ტენდენციები და სასამართლო ხელისუფლების მიერ ასეთი ქმედებების პრევენციის სირთულე აბრკოლებს რაციონალური და ეფექტური დაცვის მექანიზმის ფორმირების პროცესს. შეფასების კრიტერიუმების შერჩევისას სამართალშემფარდებელი დიდი გა-

⁵ საფუძვლად უთითებს „Expectation of life“, რაც გაუქმებულ იქნა 1982 წლის ადმინისტრაციული აქტის მიერ. მითითებულია: *Dam C., V., European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 322.*

⁶ BGH GrZS NJW 55, 1675, 95, 781; BGHZ 128, 117 [119 f.] = NJW 1995, 781 f. mwN; OLG Celle NJW 2004, 1185; OLG München BeckRS 2016, 06809.

⁷ Ausgleich.

⁸ Genugtuung.

⁹ *Dam C., V., European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 322.*

¹⁰ იქვე.

¹¹ ბიჭია მ., პირადი უფლებების ხელყოფისთვის არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების ქართული მოდელის შესაბამისობა ევროპულ სტანდარტებთან, *ჟურნ. „სამართალი“*, №1, 2017 5.

მონვევის წინაშე დგას, რათა დაიცვას გონივრული ბალანსი, სამოქალაქო კოდექსის მიერ შემოთავაზებული წესების ფარგლებში, პირადი სფეროს ეფექტურ დაცვასა და არაქონებრივი ზიანის უსისტიემო გამოყენების წახალისების საფრთხეს შორის.

ზიანის ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოებების არარსებობის შემთხვევაში ნავარაუდები სამართლებრივი მდგომარეობის აღდგენის ორიენტირი არის განმტკიცებული სსკ-ის 408-ე და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის (შემდგომში – გსკ) 249 (1) პარაგრაფში,¹² რომელთა ნორმატიული მიზნიდან სწორედ ის გამომდინარეობს, რომ ზიანის ანაზღაურების-თვის აუცილებელია იმ ვითარების აღდგენა, რომელიც იარსებებდა ზიანის ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოების დადგომამდე. თუმცა, ზიანის ანაზღაურების ზოგად სისტემაში განსაკუთრებით გამოსაყოფია არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების თავისებურება, რომელიც განასხვავებს მას სხვა ტიპის ზიანისგან, რადგან ძალიან ხშირად მიღებული შედეგების გამოსწორება შეუქცევადი მოვლენაა და როგორც არ უნდა იყოს კომპენსაცია, იგი მაინც ვერ აღუდგენს დაზარალებულს პირვანდელ მდგომარეობას.¹³ სწორედ აღნიშნული თავისებურება განაპირობებს არაქონებრივი (არამატერიალური) ზიანის ოდენობის გამოთვლის სირთულეს, რადგან ქონებრივი ზიანისგან განსხვავებით ე.წ. დიფერენციის ჰიპოთეზა¹⁴ აქ არ გამოდგება. არაქონებრივი ზიანი გამოირჩევა სწორედ იმით, რომ ამჟამინდელი და ჰიპოთეტური (ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოების გარეშე) ქონებრივი მდგომარეობის შეპირისპირებისას ფულადი დანაკლისი არ დგინდება,¹⁵ განსაკუთრებით ისეთი სუბიექტური აღქმების დროს, რომელიც პიროვნების სოციალურ თუ პროფესიულ სტატუსს უკავშირდება და პირდაპირი საპირწონე მატერიალიზებული ეკვივალენტი არ მოეძებნება.¹⁶

არაქონებრივი ზიანის ფუნქციონალური დანიშნულების პრაქტიკული საჭიროება მთელი სიცხადით კომპენსაციის ოდენობის გამოთვლისას ვლინდება, რაც ღიად დარჩენილი ცნებების და ზოგადი ხასიათის დათქმების სამართლიან ინტერპრეტაციას აიოლებს. ამ პირობებში, სამსჯელოა, რამდენად უზრუნველყოფს საქართველოს კანონმდებლობა და სასამართლო პრაქტიკა საიმედოობის იმავე სტანდარტს, რაც საერთაშორისო პრაქტიკითაა დადგენილი და რამდენად თანმიმდევრულად ხდება სასამართლო პრაქტიკაში არაქონებრივი ზიანის ფუნ-

¹² ჩიტაშვილი ნ., მორალური ზიანის ანაზღაურების ზოგადი სამართლებრივი წინაპირობები კრებულში: საქართველოს სამოქალაქო სამართლის საფუძვლები ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში, თსუ, თბ., 2018, 196; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 1 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-167-163-2016.

¹³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 03 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1477-1489-2011.

¹⁴ რუსიაშვილი გ., სამოქალაქო კოდექსის ახალი კომენტარი, მუხლი 408, 2, <www.gccc.ge>, უთითებს: *Grüneberg*, in Palandt, BGB Komm., 73. Aufl., 2014, Vorbem., §249, Rn. 10; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 07 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-12-459-438-2015; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2016 წლის 01 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-167-163-2016; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2016 წლის 10 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-301-286-2016; საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, ზიანი არის კანონით გათვალისწინებული ანაზღაურებადი სხვაობა „უნდა იყოს“ და „არის მდგომარეობას შორის“ (სხვაობის ჰიპოთეზა).

¹⁵ რუსიაშვილი გ., სამოქალაქო კოდექსის ახალი კომენტარი, მუხლი 408, 4, <www.gccc.ge>.

¹⁶ *Jager L., Luckey J., Schmerzengeld*, 8 Auflage, Jurion, 2016, Rn. 996.

ქციური დანიშნულების გააზრება კომპენსაციის ოდენობის გამოთვლისას. ამ მიზნით ღირებული იქნება, შესწავლილ იქნეს სასამართლო პრაქტიკა და გამოვლინდეს, კონკრეტულად რა გარემოებები განაპირობებს კონკრეტული სახის სამართლებრივი შედეგის დადგომას და ხომ არ არსებობს დამატებით ისეთი საფუძვლები, რომელთა გათვალისწინებაც ხელს შეუწყობდა ნორმის შეფასების ფარგლებში მიზნის ეფექტურ მიღწევას.

4. არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების მიზნები

ქცევის დადგენილი სტანდარტებისგან გადახვევისას, რასაც უფლებების და ინტერესების შელახვა მოსდევს, დაზარალებულს ეძლევა შესაძლებლობა, მოითხოვოს ამით გამოწვეული ზიანის კომპენსაცია და დარღვეული უფლების რესტიტუცია.¹⁷ კომპენსაციის მოთხოვნის უფლება წარმოადგენს ზიანის სახით არსებული დისბალანსის გათანაბრების სამართლებრივ საშუალებას, რითაც ნეგატიური შედეგი აღმოიფხვრება დაზარალებულთან და ეკისრება იმ პირს, ვისთანაც არის დაკავშირებული სამოქალაქო ბრუნვის კონკრეტული რისკის რეალიზება.¹⁸ ეს ნათლად მიუთითებს, რომ სამართლის უპირველესი ფუნქცია ზიანის კომპენსაციაა¹⁹. გარდა ამისა, მას ენიჭება პოტენციურ დამაზიანებელზე პრევენციული ზემოქმედების განხორციელების ეფექტიც, რათა საერთოდ ააღებინოს ხელი ზიანის მიყენებაზე (პრევენციის ფუნქცია).²⁰ ზიანის ანაზღაურების ვალდებულების დაკისრების საფრთხე პრევენციულ ზეგავლენას ახდენს სამოქალაქო ბრუნვის მონაწილეთა ქცევაზე და აიძულებს მათ, გამოიჩინონ გულისხმიერება სხვისი უფლებებისა და ინტერესებისადმი.²¹ ცალკეა გამოყოფილი არაეკონომიკური ზიანი, რომელიც განსხვავდება სხვა ტიპის ზიანის დაკისრებით უზრუნველყოფილი მიზნისგან.²² არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება მიზნად არ ისახავს მიყენებული ზიანის სრულ რესტიტუციას, რადგან მიყენებულ ზიანს ფულადი ეკვივალენტი არ აქვს და შეუძლებელია მისი სრული კომპენსაცია.²³

¹⁷ ბათლიძე გ., ბრალეული ქმედებით გამოწვეული პასუხისმგებლობა დელიქტურ სამართალში, ჟურნ. „ქართული ბიზნეს სამართლის მიმოხილვა“, №4, 2015, 18.

¹⁸ იქვე, უთითებს: *Looschelders, Schuldrecht, AT, 9, Auflage, 2011, Rn. 1167.*

¹⁹ ბათლიძე გ., ბრალეული ქმედებით გამოწვეული პასუხისმგებლობა დელიქტურ სამართალში, ჟურნ. „ქართული ბიზნეს სამართლის მიმოხილვა“, №4, 2015, 18.

²⁰ რუსიაშვილი გ., სამოქალაქო კოდექსის ახალი კომენტარი, მუხლი 408, 2-3, <www.gccc.ge>.

²¹ დანვ. იხ. ტურავა მ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ., 2010, 287; ვარძელაშვილი ს., სასჯელის მიზნები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბ., 2016.

²² ჩიტაშვილი ნ., მორალური ზიანის ანაზღაურების ზოგადი სამართლებრივი წინაპირობები კრებულში: საქართველოს სამოქალაქო სამართლის საფუძვლები ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში, თსუ, თბ., 2017, 196. უთითებს: *Hondius E., Janssen A., Disgorgement of Profits, Gain-based Remedies throughout the World, International Academy of Comparative Law, Springer Cham Heidelberg New York Dordrecht London, Springer International Publishing Switzerland, 2015, 258.*

²³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 05 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-594-562-2015; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 03 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1477-1489-2011; თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 06 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე №2ბ-7243-15.

სსკ გკს-ის მაგალითზე შეიქმნა, რისი გავლენითაც აღნიშნული სამი – სატისფაქციური, კომპენსატორული და პრევენციული ფუნქციების კომბინაცია განისაზღვრა მორალური ზიანის ანაზღაურების ერთიან მიზნად.²⁴

4.1 კომპენსაცია

ნებისმიერ მართლწესრიგში საზგასმულია ზიანის კომპენსაციის ფუნქციური ამოცანა, რომელიც განცდილი ტკივილის დადებითი ემოციით ჩანაცვლებას და უარყოფითი შედეგების გამოსწორებას ემსახურება.²⁵ ამასთან, რესტიტუციის კრიტერიუმებად დაცულ სფეროში ჩარევის ინტენსიურობა და ხანგრძლივობა მოიზრება.²⁶

4.1.1. კომპენსაციის ფუნქცია გერმანულ სამართალში

გერმანიაში მორალური ზიანის ფუნქციონალური დანიშნულების თაობაზე სამართლებრივი დისკუსია მთელი სიმძაფრით მე-19 საუკუნის უკანასკნელ მესამედში წარმოიშვა,²⁷ რადგან მანამდე სამართლებრივ დოქტრინაში გაბატონებული მოსაზრება ტკივილის ფულადი სახით კომპენსაციას სექსტიკურად უყურებდა და ამ სახის სანქციას კერძოსამართლებრივ სასჯელად მოიაზრებდა.²⁸ მოძღვრებას წითელ ხაზად გასდევდა კონცეფცია, რომ ინდივიდი პიროვნების განსაზღვრული შემადგენელი ნაწილებისგან შედგება, რაც გამოორიცხავდა ადამიანის ღირსების კომერციული მიზნებით გამოყენების შესაძლებლობას.²⁹ ხსენებული ფუნქციის ისტორიული გაგებით, უფლების ხელყოფისას დაზიანების ხანგრძლივობისა და ინტენსივობის გათვალისწინებით მორალური ზიანის კომპენსაციას გადატანილი ტკივილის შემსუბუქება,³⁰ დადებითი ემოციებით ჩანაცვლება³¹ და სულიერი ნონასწორობის აღდგენა უნდა გამოენვია, რამდენადაც დაზიანების და ტანჯვის ხარისხი ობიექტურად ამის შესაძლებლობას იძლეოდა.³² მოგვიანებით, სასამართლო პრაქტიკამ სავსებით მართებულად მიაქცია ყურადღება იმ გარემოებას, რომ ფსიქოლოგიური ტანჯვის კომპლექსურობიდან გამომდინარე ინდივი-

²⁴ ჩიტაშვილი ნ., მორალური ზიანის ანაზღაურების ზოგადი სამართლებრივი წინაპირობები კრებულში: საქართველოს სამოქალაქო სამართლის საფუძვლები ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში, თსუ, თბ., 2018, 200. სასამართლო პრაქტიკაში არაქონებრივი ზიანი ფუნქციური დანიშნულება შემდეგნაირად არის ჩამოყალიბებული: დააკმაყოფილოს დაზარალებული; ზემოქმედება მოახდინოს ზიანის მიმყენებელზე; თავიდან აიცილოს პიროვნული უფლებების ხელყოფა სხვა პირების მიერ.

²⁵ BGH NJW 2007, 2475.

²⁶ ბიჭია მ., პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, თბ., 2012, 194.

²⁷ Staudinger J., Schiemann G., Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2, 2005, §253, 28.

²⁸ Windscheid B., Lehrbuch des Pandektenrechts, Bd II, [1865], §455, 31.

²⁹ ბიჭია მ., პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, თბ., 2012, 194.

³⁰ BGHZ 7, 223, 226, 229; Luckey J. in: Pütting/Wegen/Weinreich/Medicus, §253, Rz.11; RG, Urt. v. 14.06.1934 – VI 126/34.

³¹ BGH NJW, 2007, 2475. მითითებულია: Soergel W., Ekkenga J., Kuntz S., Inhalt des Schuldverhältnisses, Immaterialer Schaden, 7 Auflage, 2016, §253, 10.

³² Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, Rn. 996.

დის ყველა სუბიექტური ასპექტი ვერ იქნება დადებითი ემოციით „საღიერებელი“.³³ მაგალითად, ცნობიერების სრულად დაკარგვის შემთხვევაში არაქონებრივი ზიანის მარტოოდენ კომპენსატორული ფუნქციის გათვალისწინებით ანაზღაურების აუცილებელი წინაპირობა დაზარალებულის მიერ ზიანის მიყენების განცდა იქნებოდა,³⁴ რაც არასამართლიანად შეზღუდავდა მორალური ზიანის ანაზღაურების არეალს.

კომპენსაციის ზემოაღნიშნული გაგების გადაფასება მოახდინა შემდგომი წლების სასამართლო პრაქტიკამ,³⁵ რამაც გააჩინა სამართლებრივი დაშვება, ცნობიერების მეტ-ნაკლები დაკარგვის შემთხვევებშიც მომხდარიყო მორალური ზიანის კომპენსირება. შეიძლება ითქვას, რომ კანონმდებელმა, მართალია მოახდინა დაცული უფლებების და ინტერესების სისტემატიზაცია, ამავდროულად სასამართლოს დააკისრა პოზიტიური ვალდებულება, კანონით გათვალისწინებული უფლებების შელახვის შემთხვევაში უზრუნველყო დაზარალებულის უფლებების ადეკვატური აღდგენა მორალური ზიანის მიზნებისა და ფუნქციების სრულყოფილად გათვალისწინებით.

4.1.2 კომპენსაციის ფუნქცია ინგლისურ სამართალში

კომპენსაციის ფუნქციას ინგლისშიც იცნობენ, თუმცა არაქონებრივი და ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების ამ ორ სახეს შორის არ იკვეთება სხვაობა.³⁶ არაქონებრივი ზიანის ობიექტურად სრულად რეპარაციის შეუძლებლობის გამო მისი ფუნქციური დანიშნულების თაობაზე მსჯელობისას წინა პლანზე უფრო უფლების აღიარება დგება.³⁷ სწორედ ინგლისურმა სამართალმა შეიმუშავა ანაზღაურების თავისებური ფორმა, როგორცაა ნომინალური კომპენსაცია (*nominal damages*),³⁸ რაც მცირე ზიანის დროს სიმბოლური ანაზღაურების ფუნქციას ატარებს.³⁹ ამავე კონტექსტში მოიაზრება ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის 41-ე მუხლის ჩანაწერი სასამართლოს მიერ დაზარალებული მხარისათვის სამართლის დაკმაყოფილების მიკუთვნების თაობაზე.⁴⁰

ინგლისში სხეულებრივი დაზიანების საქმეებზე ნაფიცი მსაჯულები მოქმედებენ სარეკომენდაციო ხასიათის მითითებით, რომლის მიხედვითაც ამ ტიპის დაზიანებებზე არაქონებრივი ზიანის მაქსიმალური თანხა 200 000 ფუნტ სტერლინგ შეადგენს,⁴¹ აღსანიშნავია, რომ

³³ BGHZ 18, 149, Pütting/Wegen/Weinreich/Medicus, §253, Rz.13;

³⁴ Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, Rn. 996.

³⁵ BGH, Urt. v. 13.10.1992 – VI ZR 201/91, BGHZ 120, 1 = VersR 1993, 327 = NJW 1993, 781; მითითებულია: Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, Rn. 996

³⁶ ბიჭია მ., პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, თბ., 2012 194.

³⁷ Dam C. V., European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 302.

³⁸ ნომინალური ზიანი შემდეგნაირად განმარტა ლორდმა ჰალსბარმა: „... technical phrase which means that you are negated anything like real damage, but that are affirming by your nominal damages that there is an infraction of a legal right which, through it gives you no right to any real damages at all, yet gives you a right to the verdict of judgment because your legal rights has been infringed..“ The Mediana, [1900], AC 113, 116 (HL); Dam C., V., European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 302.

³⁹ ნომინალური ზიანის ეკვივალენტი ფრანგულ სამართალში არის - *franc symbolic*.

⁴⁰ European Convention of Human Rights, Council of Europe Secretary General, 1950, 41.

⁴¹ Dam C., V., European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 303.

1990-იანი წლების დასაწყისში ინგლისური სასამართლოების ტენდენცია საკომპენსაციო თანხის მაქსიმალურად გაზრდისკენ იყო მიმართული,⁴² რაც მოგვიანებით ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის (გამოხატვის თავისუფლება) პათოსის გათვალისწინებით საკანონმდებლო ცვლილებით იქნა ლიმიტირებული.⁴³

4.1.3. კომპენსაციის ფუნქცია ქართულ სამართალში

საქართველოში, როგორც რომანულ-გერმანული სამართლებრივი ტრადიციების მიმდევარი მართლწესრიგის მქონე ქვეყანაში, არაქონებრივი ზიანის უპირველეს მიზნად მიყენებული ზიანის კომპენსაცია უნდა აღვიქვათ. ფაქტია, რომ ხელყოფილი უფლების სრულყოფილი რესტიტუცია შეუძლებელია⁴⁴ და კომპენსაციის ნებისმიერი ოდენობა დაზარალებულს უფლების ხელყოფამდე არსებულ მდგომარეობას ვერ აღუდგენს.⁴⁵ დოქტრინაში საუბრობენ არაქონებრივი ზიანის „რესტიტუციულ“ ბუნებაზეც.⁴⁶ ამასთან, ვინაიდან ზოგჯერ დაზარალებული ვერ აღწევს საკუთარი ტკივილის შემსუბუქებას, ამიტომ ხშირად, პიროვნული უფლების ხელყოფისას კომპენსაცია წარმოადგენს არამატერიალური ზიანის დამაბალანსებელი ფუნქციის დამატებით კომპონენტს,⁴⁷ რაც არ უნდა აჭარბებდეს მიყენებული ზიანის ინტენსივობის ხარისხს, წინააღმდეგ შემთხვევაში ის სადამსჯელო ინსტიტუტის ელფერს შეიძენდა და თავისი არსით სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობის სისტემიდან ამოვარდებოდა. სწორედ ამგვარი გაგების კონსტატაცია მოახდინა საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეში, როდესაც ხაზგასმით აღნიშნა, რომ მორალური ზიანის ანაზღაურების ოდენობამ არ უნდა გადააჭარბოს მორალური ზიანის, როგორც სამართლებრივი კატეგორიის, მიზანს – შეუმსუბუქოს დაზარალებულს სულიერი მდგომარეობა.⁴⁸

4.2. პრევენცია

სამოქალაქო სამართალში ზიანის უპირატესი მიზნის – მიყენებული დანაკლისის გამოსწორების ფუნქციის⁴⁹ პირველადი იდეის გვერდით აღიარებულია მისი ე.წ. მეორეული –

⁴² *Sutcliffe v Pressdram Ltd* [1991], 1 QB 153. კომპენსაციის ოდენობა 600 000 ფუნტ სტერლიგს აღწევდა.

⁴³ Sec. 8 of the Courts and Legal Services Act 1990; *John v Mirror Group Newspaper Ltd* [1997] QB 586 საქმეში, სადაც სასამართლომ მომღერალ ელტონ ჯონის მიმართ დამამცირებელი სახის განცხადებების გამოქვეყნების საქმეში ასანაზღაურებადი თანხა 350 000 ფუნტ სტერლინგიდან 50 000-მდე შეამცირა.

⁴⁴ *ჯორბენაძე ს.*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, მე-18 მუხლი, ნიგნი I, თბილისი 2017 წელი, 35. უთითებს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2003 წლის 24 აპრილის დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №3კ-1240-02.

⁴⁵ იქვე, უთითებს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 27 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ბს-78 (კ-12).

⁴⁶ *Bamberger/Roth*, §253 Immaterieller Schaden, 42. Auflage, 2017, Rn. 14.

⁴⁷ *ბიჭია მ.*, პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, თბ., 2012, 196.

⁴⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 10 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-979-940-2014.

⁴⁹ *რუსიაშვილი გ.*, სამოქალაქო კოდექსის ახალი კომენტარები, მუხლი 408, 2-3. უთითებს: *Looschelders, Schuldrecht*, AT, 9, Auflage, 2011, 299.

„სასურველი გვერდითი ეფექტის“⁵⁰ ფუნქცია, რომელიც გამაფრთხილებელი და აღმზრდელი-ბით მიდგომით ემსახურება სამართალდარღვევის თავიდან აცილებას.⁵¹ სამოქალაქო სამართალში პრევენციის ფუნქციის არსი განმარტებული არ არის. იგი სისხლის სამართლიდან არის გადმოღებული, რომელიც სასჯელის გენერალური პრევენციის პოზიტიურ და ნეგატიურ ასპექტებს მოიცავს.⁵² ანაზღაურების გარდა პრევენციაში მოიაზრება გაფრთხილება ან პროფილაქტიკა და ის ძირითადად დროებით სამართლებრივ დაცვასთან ასოცირდება⁵³ პიროვნების კანონით დაცული სამართლებრივი სიკეთის ისეთი დაზიანების დროს, როდესაც პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენა ანუ დაზარალებულის მიერ განცდილი არაქონებრივი ზიანის რესტიტუცია შეუძლებელია⁵⁴ და კომპენსაციის ფუნქცია სრულად ვერ მიიღწევა.

სამოქალაქო სამართალში პრევენციის გენერალური მიზანი ძირითადად ნორმის ნებაყოფლობით დაცვის მოტივაციისთვის გამოიყენება.⁵⁵ ამავე ჭრილში უნდა მოვიაზროთ სსკ-ის 413-ე მუხლის ზოგადი მითითება სამართალშემფარდებლის მიმართ მორალური ზიანის გონივრულობისა და სამართლიანობის კრიტერიუმებით გამოთვლის თაობაზე.⁵⁶ აღნიშნული კანონმდებლის ერთგვარ მინიშნებად უნდა ჩაითვალოს, რომ პრაქტიკამ უზრუნველყოს ისეთი სამართლიანი სისტემის ჩამოყალიბება, რომელიც, ერთი მხრივ, უზრუნველყოფს მოპასუხის არაპროპორციულად დასჯის პრევენციას, ხოლო მეორე მხრივ, შექმნის პოტენციურ ზიანის მიმყენებელთა წრეში შიშის ემოციის წარმოქმნის ბერკეტს. ქართული მართლმსაჯულება, რჩება რა რომანულ-გერმანული დოქტრინის პოზიციაზე, ანაზღაურების ოდენობის გამოთვლისას დასაბუთებებში ხშირად იყენებს პრევენციული ზემოქმედების ბერკეტის ზოგად თეზას სამართალდარღვევის განმეორების საშიშროებისა⁵⁷ და სამართალდარღვევის შედეგად მისაღები სავარაუდო მოგების⁵⁸ კონტექსტში.

⁵⁰ Erwünschte Nebenprodukt.

⁵¹ ბიჭია მ., პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, თბ., 2012, 192.

⁵² დანვ. სასჯელის მიზნების შესახებ იხ. ვარძელაშვილი ს., სასჯელის მიზნები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბ., 2016.

⁵³ ბიჭია მ., პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, თბ., 2012 190.

⁵⁴ OLG Köln VersR 2003, 602 [603]; OLG Celle NJW 2004, 1185; OLG Düsseldorf VersR 2003, 601; Grüneberg C. in: Palandt, Rn. 4, Bamberger P., Roth C., §253 Immaterieller Schaden, 42 Auflage, 2017, 14.

⁵⁵ ვარძელაშვილი ს., სასჯელის მიზნები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბ., 2016, 75.

⁵⁶ ჩიკვაშვილი შ., მორალური ზიანი სამოქალაქო სამართალში, თბ., 1998, 88.

⁵⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 23 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-547-519-2015; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 3 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1477-1489-2011; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2010 წლის 22 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-868-817-2010; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2009 წლის 09 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-823-1109-09; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2002 წლის 30 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე №სკ-423-03.

⁵⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 08 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-370-352-2013.

4.2.1. პრევენციული ფუნქცია გერმანულ სამართალში

გსკ-ის ძალაში შესვლისთანავე შეინიშნებოდა უმაღლესი სასამართლოს მიერ არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების სამართლიანობის უზოგადეს პრინციპზე დაყრდნობით განზრახვის მცდელობა, რაც განსაკუთრებით თვალშისაცემი იყო პირადი არაქონებრივი უფლებების ხელყოფის შედეგად დამდგარი მორალური ზიანის დროს. სწორედ ეს მიზანმიმართული განგრობითი მცდელობა გახდა არაქონებრივ ზიანში, როგორც დამოუკიდებელი სამართლებრივი საფუძვლის მქონე ინსტიტუტში⁵⁹ კომპენსაციის და დაკმაყოფილების ფუნქციების პარალელურად პრევენციის იდეის ფორმირების საფუძველი.⁶⁰

გერმანიის უმაღლესმა ფედერალურმა სასამართლომ არაქონებრივი ზიანის პრევენციული ფუნქციის პირდაპირი ხაზგასმა პირველად მონაკოს პრინცესა კაროლინას საქმეში მოახდინა,⁶¹ რომელიც შეეხებოდა გერმანიის ძირითადი კანონის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტითა და პირველი მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული ზოგადი პიროვნული უფლების ქრილში გამოსახულების უფლების დაცვასაც. გადანყვეტილებაში სასამართლომ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ მორალური ზიანის ანაზღაურებისას საყურადღებოა ზიანის მიმყენებელი ანალოგიური ქმედების შემდგომში თავიდან აცილების უზრუნველყოფა, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე ეხება კომერციული მოგების მიღების მიზნით დაინტერესებული პირის პირადი არაქონებრივი სივრცის განზრახ დაზიანებას. აღნიშნული ლოგიკა გაიზიარა გერმანიის საკონსტიტუციო სასამართლომაც პრინცესა სორაიას საქმეში,⁶² სადაც სასამართლოს კონსტიტუციურსამართლებრივ ქრილში მოუწია არაქონებრივი ზიანის მარეგულირებელი ნორმის მეთოდოლოგიური საფუძვლების შემოწმება. სასამართლომ აღნიშნა, რომ პიროვნული უფლებების ხელყოფის დროს ადეკვატური სანქციის გამოყენების გარეშე სამოქალაქოსამართლებრივი დაცვა არასაკმარისია.⁶³

პირადი არაქონებრივი უფლებების დაცულ სფეროში ჩარევის აღკვეთის აუცილებლობაზე მსჯელობისას გერმანულ დოქტრინაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ მონესრიგების ფარგლებში არამართლზომიერი მოგების მიზანი ფულადი კომპენსაციის ოდენობის გამოთვლის ფაქტორი ე.წ. „შემაკავებელი ეფექტის“ ფუნქციას უნდა ასრულებდეს.⁶⁴ აღსანიშნავია, რომ ზოგადი პიროვნული უფლების ხელყოფისა და ჯანმრთელობის დაზიანების შედეგად გან-

⁵⁹ Zafer Z., Zur Problematik des Schmerzensgeldes: Feststellung und Ersatz des entschädigungspflichtigen immateriellen Schadens und die Doppelfunktion des Schmerzensgeldes, Berlin, 2001, 213.

⁶⁰ იქვე.

⁶¹ BGH 1994, BGHZ 128, 1= NJW 1995, 861. მოპასუხეს წარმოადგენს შპს „ბურდა“, რომელიც გამოსცემდა ჟურნალებს „Freizeitrevue“ და „Burda“-ს.

⁶² ბიჭია მ., პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, თბ., 2012, 191; BVerfGE 34, 269 (280 ff.), Soraya.

⁶³ BVerfG NJW 2000, 2187 [2188].

⁶⁴ Bamberger P., Roth C., §253 Immaterieller Schaden, 42. Auflage, 2017, 17; BGHZ 128, 1 [16] = NJW 1995, 861 – Caroline von Monaco I; BGH NJW 1996, 984 [985] – Caroline von Monaco II; BGHZ 160, 298 = NJW 2005, 215; BGH NJW 2014, 2029 Rn. 38; OLG Hamm NJWRR 2004, 919; OLG Köln NJWRR 2000, 470 [471].

ცდილი და პირადი არაქონებრივი უფლებების დარღვევის შედეგად მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურების გამოთვლისას კონტრასტული განსხვავება ერთგვარ გამონვევად რჩება, სანამ გერმანიის საკონსტიტუციო სასამართლომ⁶⁵ ავტოავარიის შედეგად სამი მცირეწლოვანი შვილის გარდაცვალებით მიყენებული ფსიქოლოგიურ ტანჯვაზე დედისთვის 70 000 გერმანული მარკის, ხოლო მამისთვის 40 000 გერმანული მარკის კომპენსაცია ადეკვატურ ანაზღაურებად არ შეაფასა, მაშინ, როდესაც მოსარჩელები ორჯერ მეტს ითხოვდნენ. აღნიშნული გადაწყვეტილება საინტერესოა მორალური ზიანის პრევენციული ფუნქციის კონტექსტში, რადგან სასამართლომ სამოტივაციო ნაწილში გამოკვეთა კომპენსაციის ოდენობის გაზრდის მიზანშეწონილობა სასურველი გვერდითი ეფექტის მიღების მიზნით. სასამართლომ საგნებით მართებულად მიიჩნია, რომ იმ პირობებში, როდესაც ზიანის მიმყენებლის მხრიდან ადგილი არ აქვს პერსონის განზრახ კომერციალიზაციას, მხოლოდ და მხოლოდ გულისხმიერების ვალდებულების შესაბამისი ხარისხის დაუცველობით ჩადენილი ავტოავარიის შემთხვევა არ იძლევა სანქციის გამკაცრების საფუძველს, რადგან გაზრდილი ოდენობის ფულადი თანხა ისედაც ვერ უზრუნველყოფს სხვა პოტენციურ სამართალდამრღვევზე გაუფრთხილებლობით ჩადენილი უმართლობის პრევენციას. ამ პრეცედენტით სასამართლომ საფუძველი ჩაუყარა პრაქტიკას, რომელიც სამართალდარღვევის მოტივისა და შესაბამისი დაცვის ინტერესის შეპირისპირების გზით ამართლებს პასუხისმგებლობის გამკაცრებას.

4.2.2 პრევენციული ფუნქცია ფრანგულ სამართალში

პრევენციული ზემოქმედების ეფექტი არც ფრანგული სამართლისთვისაა უცხო.⁶⁶ მართალია, ზოგად დელიქტურ სამართალში მიყენებული ზიანის ანაზღაურების ამოსავალი დებულება კომპენსაციაა,⁶⁷ თუმცა იურიდიულ ლიტერატურაში საუბრობენ კერძო სამართლებრივი სასჯელის პრინციპზეც (*peine privée*) მორალურ ზიანთან დაკავშირებით, რაც სხვა არაფერია, თუ არა სამოქალაქო სამართლებრივი სანქციის პრევენციული ზემოქმედების ეფექტი.⁶⁸ ფრანგი ავტორების მითითებით ღირსების, რელიგიური ბრალდების ან პატივის შეზღავანის შემთხვევებზე კომპენსაციის ოდენობის გაზრდით სასამართლო ცდილობს გაემიჯნოს პირადი არაქონებრივი უფლებების შელახვის ფაქტს⁶⁹ და ამით კორექტული მართლმსაჯულების როლიც იტვირთოს.

⁶⁵ BVerfG 8 March 2000, NJW 2000, 2187.

⁶⁶ *Dam C. V.*, European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 305.

⁶⁷ სასამართლოს საფრანგეთში არ აქვს უფლება კომპენსაციის ოდენობის გამოთვლის კრიტერიუმად გამოიყენოს ზიანის მიმყენებლის წარსული ქმედებები. მითითებულია: *Dam C., V.*, European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 305.

⁶⁸ *Viney-Jourdain* (1998), nr, 254. *Suzanne Carval*, La responsabilite civile dans sa fonction de peine privée (Paris: LGDJ, 1995), მითითებულია: *Dam C. V.*, European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 305.

⁶⁹ იქვე.

4.2.3 არაქონებრივი ზიანის პრევენციული ფუნქციის მიმართება ნომინალური ზიანის პრინციპთან

ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში, პრევენციული ეფექტის ხაზგასმის მცდელობის მიუხედავად, გვხვდება მოსარჩელეთა სასარგებლოდ გამოტანილი გადანყვეტილებები, სადაც მოპასუხეს დაეკისრა ანაზღაურების სახით მოთხოვნილი სიმბოლური თანხის (1 ლარი) გადახდა.⁷⁰ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მხარეები თავად განსაზღვრავენ დავის საგანს, ხოლო ამავე კოდექსის 248-ე მუხლის მიხედვით, მოსამართლე მოკლებულია შესაძლებლობას თავისი გადანყვეტილებით მიაკუთვნოს მოსარჩელეს ის, რაც მას არ მოუთხოვია, თუმცა საეჭვოა ამ სახის სიმბოლური ანაზღაურება იყოს მორალური ზიანის რომელიმე მიზნის მიღწევისთვის გამოსადეგი და ადეკვატური საშუალება. უდავოა ის გარემოება, რომ პრევენციული ფუნქციის ეფექტური აღსრულების მიზნით აუცილებელია საზოგადოებაში გაჩნდეს განცდა, რომ ზიანის მიმყენებელს დაეკისრა სანქცია არა სიმბოლური ოდენობით, არამედ მისი ქონება რეალურად განიცდის კლებას მიყენებული ზიანის პროპორციულად. სასამართლო პრაქტიკის ამ მიმართულებით განვითარება წინააღმდეგობაში მოვა არა მარტო გერმანული დოქტრინის გავლენით დამკვიდრებულ მცირე მნიშვნელობის მორალური ზიანის ანაზღაურების გამორიცხვის პოსტულატთან,⁷¹ არამედ ნორმის არსთანაც, რომლის მთავარი მიზანი პირთა წრის დაცვის აუცილებლობის უზრუნველყოფა და აკრძალული სივრცის თავისუფლად სარგებლობის აღკვეთაა. სიმბოლური ანაზღაურების პრაქტიკის დადგენას კი ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში ყოველგვარი კონცეპტუალური მიდგომის დასაბუთების გარეშე შემოაქვს ინგლისურ სამართალში მოქმედი ნომინალური ზიანის პრინციპის ელემენტი, რაც, არსებული სამართლებრივი წესრიგის პირობებში, ვერ უზრუნველყოს დასახელებული მიზნების სრულ რეალიზებას და ნორმით დადგენილი სამართლებრივი ბერკეტების სისტემას ილოზორულად და არაეფექტურად აქცევს.

4.3. სატისფაქცია

ზოგადი პიროვნული უფლების ხელყოფისას განსაკუთრებულია არაქონებრივი ზიანის მორალური დაკმაყოფილების ფუნქცია, რომელიც გამოიხატება ლათინური ტერმინით „*Satisfactio*“.⁷² ერთ-ერთი განმარტების მიხედვით, ტერმინი თავის თავში, სხვა მნიშვნელოვან ასპექტებთან ერთად, მოიაზრებს პირადი სფეროს დარღვევისას განცდილი შეურაცხყოფისთვის გარეგნულად და შინაგანად აღქმულ მექანიზმებს, რაც ტკივილის „გამრთელებისკენა“ მიმართული.⁷³ გერმანულ მართლწესრიგში დაკმაყოფილების ფუნქციის წამოწვევაც ფედერალური

⁷⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 16 ივნისის გადანყვეტილება საქმეზე №ას-291-275-2017;

⁷¹ „Bagatellklausel“.

⁷² ბიჭია მ., პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, თბ., 2012, 192.

⁷³ Deutsches Rechts-Lexikon, 2 Bd., 2 Auflage, Beck: München, 1992; 45-ე იურიდიული დღისადმი მიძღვნილ კონფერენციაზე Stoll-ის მიერ გაჟღერებული დეფინიციის მიხედვით: „დაზარალებულის დაშოშმინებაა მიყე-

უმალლესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა დიდი პალატის დამსახურებაა,⁷⁴ რასაც დოქტრინაში არაერთმნიშვნელოვანი შეფასებები მოჰყვა. გამოთქმული კრიტიკული მოსაზრებების მიხედვით, სატისფაქცია მორალურ ზიანს გერმანული დოგმატიკის მიერ უარყოფილ სისხლის-სამართლებრივი სასჯელის ეფექტს სძენს,⁷⁵ განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც არაქონებრივი ზიანის გამოანგარიშება არ არის დამოკიდებული ზიანის მიმყენებლის ბრალზე.⁷⁶ ამ დროს ხდება არა ობიექტური რეალობის გათვალისწინება, არამედ დაზარალებული სუბიექტური მოთხოვნის დაკმაყოფილება.⁷⁷ სხვაგვარი განმარტებით, მორალური ზიანი ემსახურება დაზარალებულის ტანჯვის განეიტრალებას და მისი გრძნობების სიძულვილის და შურისძიების მოტივებისგან განთავისუფლებას.⁷⁸ ცხადია, რომ არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება ვერ აღუდგენს დაზარალებულს ხელყოფამდე არსებულ სულიერ მდგომარეობას, მისი მიზანია არამატერიალური სიკეთის ხელყოფით გამოწვეული ფიზიკური და მორალური ტანჯვის შემსუბუქება, ნეგატიური განცდების სიმძიმისა და ინტენსივობის შემცირება.⁷⁹

4.3.1 დაკმაყოფილების ფუნქციის სუსტი მხარეები

სატისფაქციის ფუნქციის მონინაალმდეგეები ხშირად საუბრობენ მის კონტრაპროდუქტიულ ეფექტზე ისეთ შემთხვევებში, სადაც ზიანის მიმყენებელსა და დაზარალებულს შორის ახლო ემოციური კავშირია⁸⁰ და სრული სიმკაცრით კონკრეტული პირის სანქცირება დაზარალებულს ვერ გაუნიტრალებს სულიერ ტკივილს. გერმანიის სასამართლო პრაქტიკაში გამოყოფილია საქმეთა კატეგორიები, სადაც კომპენსაციით მოგვრილი კმაყოფილება არ თამაშობს გადამწყვეტ როლს, ესენია: სამედიცინო დელიქტების შემთხვევები,⁸¹ უმეტესწილად სა-

---

ნებული ზიანის გამოსყიდვის გზით- Genugtuung ist die Besänftigung des Verletzten durch Sühnung der Tat“: Deutsches Wörterbuch 5. Bd. Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1984.

⁷⁴ BGH, Beschl. v. 06.07.1955 – GSZ 1/55 , BGHZ 18, 149 = VersR 1955, 615 = NJW 1955, 1675 = MDR 1956, 19 m. Anm. Pohle-“Es soll aber zugleich dem Gedanken Rechnung tragen, dass der Schädiger dem Geschädigten für das, was es ihm getan hat, Genugtuung schuldet“.

⁷⁵ Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, Rn. 1003; Bamberger P., Roth C., §253 Immaterieller Schaden, 42 Auflage, 2017, 16; Staudinger J., Schiemann G., Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2., 2005, §253, 29.

⁷⁶ იგულისხმება საფრთხის შემცველი დელიქტი, სადაც პასუხისმგებლობა არ არის ბრალზე დამოკიდებული: MünchKomm zum BGB, Immaterialer Schaden, 7. Auflage, 2016, §253 12; OLG Brandenburg BeckRS 2012, 04236; Staudinger J., Schiemann G., Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2., 2005, §253, 16; Grüneberg, in Palandt, BGB Komm., 73 Auflage, 2014, Vorbem., §249, 4;

⁷⁷ Staudinger J., Schiemann G., Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2., 2005, 30.

⁷⁸ Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, Rn. 1003.

⁷⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2009 წლის 04 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე №ბს-972-936 (3კ-08).

⁸⁰ Bamberger P., Roth C., §253 Immaterieller Schaden, 42 Auflage, 2017, 16. უთითებს: OLG Hamm VersR 1998, 1392 [1393]-მამა-შვილის შორის ურთიერთობა.

⁸¹ OLG Köln, Urt. v. 08.12.2014 – 5 U 122/14 – არ არის გამოქვეყნებული, მითითებულია: Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, Rn. 1012.

ექიმი შეცდომისას მიყენებული ზიანი ექიმის განზრახვის არარსებობის გამო,⁸² თავის ტვინის მიძიმე დაზიანებების დროს და ავტოავარიის შემთხვევები, რომლის შედეგადაც დაზარალებულს დაკარგული აქვს ცნობიერება და მოკლებულია ანაზღაურებით მოგვრილი დადებითი ემოციით ტკბობის უნარს.⁸³ ასეთ შემთხვევებში მორალური ზიანი ძირითადად კომპენსაციის ფუნქციას ასრულებს, თუმცა უახლესი პრაქტიკა მიზანმიმართულია ამ მიდგომის დაზარალებულის სასარგებლოდ შეცვლისკენ.⁸⁴ დასმული საკითხის კონტექსტში ისმის კითხვა, რამდენად სამართლიანია მორალური ზიანის ან მისი ოდენობის გამომანგარიშების დაკავშირება დაზარალებულის მიერ მიყენებული ზიანის აღქმის უნარზე?

ერთ-ერთი პოზიციის მიხედვით,⁸⁵ მიზანშეწონილია მოხდეს დაზარალებულ პირთა წრის ქონებრივი და არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების პოტენციური მოთხოვნების ურთიერთშედარება, სადაც მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის შემცირება ან გამორიცხვა მარტოოდენ იმ მიზეზით, რომ ნორმით დაცულ სუბიექტს არ ძალუძს მიყენებული ზიანის აღქმა, უსამართლო გადანყვეტად არის მიჩნეული. ამგვარი შედეგი ეწინააღმდეგება ანალოგიურ ვითარებაში მყოფ მატერიალური ზიანის ანაზღაურების მსურველ პირთა წრისადმი დადგენილ სტანდარტს და არათანაბარ ვითარებას ქმნის თვისობრივად თანაბარი წრის მიმართ. სხვა პოზიციის მიხედვით, რადგან მორალური ზიანი არის ის განცდა ან ფიზიკური ტკივილი, რომელსაც უშუალოდ დაზარალებული განიცდის, ტანჯვის აღქმა და გათვინცობიერება უშუალოდ დაზარალებულის სუბიექტურ შეფასებაზე დამოკიდებული.⁸⁶

საკითხის გადანყვეტა, ვრცელდება თუ არა სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი გარანტიები პირზე, რომელსაც აღარ შესწევს მიყენებული ზიანის სუბიექტურად აღქმის უნარი, დამოკიდებულია ზოგადად უფლების ბუნებაზე, მის დანიშნულებასა და არსზე, ასევე ინტერესების თანაარსებობის კანონმდებლობით დადგენილ ბალანსზე.

უფლებების პერსონიფიცირებული ხასიათი, პირველ რიგში, სწორედ იმას გულისხმობს, რომ ის ეკუთვნის კონკრეტულ, თითოეულ ინდივიდს და, მაშასადამე, არ/ვერ ეკუთვნის სხვას. შესაბამისად, ერთი პირის უფლებით ვერ ისარგებლებს სხვა.⁸⁷ ასეთი შესაძლებლობის დაშვება პირადი უფლების ბუნებასთან მოვიდოდა წინააღმდეგობაში, რომელიც პერსონალუ-

⁸² OLG Oldenburg, Urt. v. 16.09.2008 – 5 U 3/07 , NJW-RR 2009, 1110, სადაც დაკმაყოფილების ფუნქციაზე მსჯელობისას სასამართლომ ყურადღება მიაქცია იმ ფაქტს, რომ ზურგის ოპერაციის შემდეგ სხეულში ლითონის დეტალის ჩარჩენის შედეგად გამონვეული დაზიანებების შედეგად პაციენტის მიერ განცდილი ფსიქოლოგიური ტრავმის გამრთელებისთვის აუცილებელი თანხა მხოლოდ კომპენსაციურ ფუნქციად დაკვალიფიცირდა; OLG Koblenz, Urt. v. 13.07.2006 – 5 U 290/06 , VersR 2007, 796 = MedR 2009, 93 - ამის საპირისპიროდ, ექიმი, რომელმაც პაციენტის თანხმობის გარეშე მოახდინა მისი სტერილიზაცია იმ ვარაუდით, რომ პაციენტს ისედაც ბევრი შვილი ჰყავდა, არ განხდა დაკმაყოფილების ფუნქციის უპირობოდ გამოორიცხვის მიზეზი.

⁸³ ასეთ შემთხვევებზე მორალური ზიანის 614 000 ევროდან 619 000 ევრომდე მერყეობს: LG Kiel, Urt. v. 11.07.2003 – 6 O 13/03 , VersR 2006, 279 = E 2181. მითითებულია: Jager/Luckey, Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, Rn. 1010.

⁸⁴ Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, 6.

⁸⁵ იქვე.

⁸⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2009 წლის 04 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე №ბს-972-936 (3კ-08).

⁸⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის № 1/6/561,568 გადაწყვეტილება საქმეზე იური ვაზაგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.

რი ხასიათის უფლებას უშუალოდ უფლების მფლობელის ცნობიერებას და აღქმას უკავშირდება. აღნიშნული ზოგადი წესიდან სავსებით მართებულად არის დადგენილი გამონაკლისი, როდესაც უფლების მატარებელი პირის ნების გამოვლენის შეუძლებლობის პირობებში, უკიდურეს შემთხვევაში, აუცილებელი ხდება მისი ნების ჩანაცვლება (მაგალითად, კომპი მყოფი პირები, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები).⁸⁸ მაშასადამე, პირის უფლების სუბიექტად მიჩნევა ყოველთვის და უპირობოდ არ არის დამოკიდებული პირის ნების (უფლების აღქმის, უფლებით სარგებლობისა თუ მისი დაცვის თაობაზე ნების გამოსხატვის) ნამდვილობაზე, ნების გამოსხატვის შესაძლებლობაზე.⁸⁹ ბუნებრივია, ეს არ აბათილებს ზოგადად, უფლებით სარგებლობისთვის პირის ნების არსებობის აუცილებლობას, თუმცა ობიექტურად არსებობს ამ ზოგადი მიდგომიდან გამონაკლისების საჭიროებაც.

4.3.2 დანაშაულით მიყენებული არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურებისას დაკისრებული სისხლის სამართლებრივი სასჯელის გავლენა დაკმაყოფილების ფუნქციაზე

არაქონებრივი ზიანის სატისფაქციური ფუნქციის შესწავლისას გერმანულ დოქტრინაში თავი იჩინა საკითხმა, დანაშაულით მიყენებული შემთხვევის დროს რამდენად ახდენს გავლენას დაზარალებულის დაკმაყოფილებაზე ზიანის მიმყენებლის სისხლისსამართლებრივი სანქცირება.⁹⁰ უნდა აღინიშნოს, რომ ეს მიდგომა გერმანიის სასამართლო პრაქტიკაში აქტუალური იყო 1994 წლის უმაღლესი სასამართლოს გარდამტეხ გადაწყვეტილებამდე,⁹¹ რომელმაც შეცვალა მანამდე დადგენილი პრაქტიკა და მკაცრი მიჯნა დაანესა სისხლისსამართლებრივ და სამოქალაქოსამართლებრივ მეთოდებს შორის.⁹² ეს მიგნება ეხმიანება საქართველოში 2009 წელს მიღებულ ახალი სისხლის სამართლის კოდექსის 92-ე მუხლის აქტუალური რედაქციის უდავო მონაპოვარს, რომელიც ადრე მოქმედი სისხლის საპროცესო კოდექსისგან განსხვავებით,⁹³ აძლევს შესაძლებლობას დაზარალებულს, მხოლოდ სამოქალაქო სამართალწარმოების წესით მოითხოვოს მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.⁹⁴ ახალი რედაქცია⁹⁵ არ ახდენს

⁸⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის № 1/6/561,568 გადაწყვეტილება საქმეზე იური ვაზაგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.

⁸⁹ იქვე.

⁹⁰ BGH, Urt. v. 29.11.1994 – VI ZR 93/94, VersR 1995, 351 = NJW 1995, 781- 29.11. OLG Saarbrücken, Urt. v. 27.11.2007 – 4 U 276/07, NJW 2008, 1166 = SP 2008, 257.

⁹¹ რომლის მიხედვითაც დაზარალებული დაკმაყოფილებულად ითვლებოდა ზიანის მიმყენებლის სისხლის სამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემით, მითითებულია: Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, 1004.

⁹² Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, 1004.

⁹³ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 30-ე მუხლი: (1) „პირს, რომელსაც უშუალოდ დანაშაულის შედეგად მიაღდა ქონებრივი, ფიზიკური ან მორალური ზიანი, უფლება აქვს სისხლის სამართლის საქმის წარმოებისას მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება და ამ მიზნით წარადგინოს სამოქალაქო სარჩელი“, პარლამენტის უწყებანი, 13-14, 20/03/1998, სარეგისტრაციო კოდი: 090.000.000.05.001.000.327.

⁹⁴ დადგენილი გ., საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარები, თბ., 2015, 319.

ზიანის დიფერენცირებას და არც ზიანის ანაზღაურების მექანიზმების დეტალურ აღწერას გვთავაზობს, რითაც აშკარად იკვეთება კანონმდებლის მიზანი, ზიანის ანაზღაურების მექანიზმის მთლიანად სამოქალაქო სამართლის სივრცეში გადმოტანის თაობაზე.

ამასთან, ზიანის ცნების დიფერენცირების არარსებობა არ უნდა იქნეს მიჩნეული დანაშაულით მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურებისას დამაბრკოლებელ გარემოებად. თუნდაც სსკ-ის 413-ე მუხლის ტელეოლოგიური რედუქციის პირობებში, თუ დანაშაულის შედეგად დაზიანდა ნორმით დაცული რომელი სამართლებრივი სიკეთე, არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობა დაეფუძნება არა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 92-ე მუხლის დანაწესს, არამედ სსკ-ის 413-ე მუხლით გათვალისწინებულ კონცეფციას. ამ ლოგიკით, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 92-ე მუხლში მხოლოდ „ზიანის ანაზღაურებაზე“ ხაზგასმას არ ეხება ლიტერატურაში გაჟღერებულ პოზიციას, რომლის მიხედვითაც თუ ნორმაში აღნიშნულია მხოლოდ „ზიანის ანაზღაურების“, და არა უშუალოდ არაქონებრივი ზიანის კომპენსირების შესაძლებლობა, იგულისხმება, რომ უნდა ანაზღაურდეს მხოლოდ ქონებრივი ზიანი.⁹⁶ მოცემულ შემთხვევაში ეს უკანასკნელი მხოლოდ მითითებით ნორმად გვევლინება. ის არც მოთხოვნის დამოუკიდებელ საფუძველს ქმნის და არც სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობის გარანტიის ფუნქციას ასრულებს. ამასთან, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის სამოქალაქო სარჩელის თვისობრივად ახალი მონესრიგება თანხვედრაშია გერმანიის უმაღლესი სასამართლოს 1994 წლის გადაწყვეტილებით დადგენილ პათოსთან და მასში ცხადად ჩანს კანონმდებლის მისწრაფება – მორალური ზიანის დაკმაყოფილების ფუნქციის კონტექსტში სრულად ნიველირებულ იქნეს ზიანის მიმყენებლის მიმართ სისხლის სამართალწარმოების წესით დამდგარი სამართლებრივი შედეგი.

გერმანიაში სამოქალაქო საქმეთა დიდი სენატის მიერ დადგენილია, რომ დაკმაყოფილების ფუნქციის შეფასებისას სასურველია ერთ-ერთ გარემოებად ზიანის მიმყენებლის ბრალის ხარისხიც იქნეს განხილული და ანაზღაურების გამოთვლის მოქნილი სისტემით მოხდეს ქონებრივ ზიანში მოქმედი პრინციპის – „ყველაფერი ან არაფერი“ – პრინციპის მოდიფიკაცია.⁹⁷ ამ კონცეფციის განვრცობით 2002 წელს ზიანის ანაზღაურების მარეგულირებელი ნორმების მოდერნიზაციის შესახებ მეორე საკანონმდებლო ცვლილების პაკეტით მოხდა სატისფაქ-

⁹⁵ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 30-ე მუხლი: (5) „პირს, მორალური ზიანი ანაზღაურდება ფულადი და სხვა ქონებრივი გამოხატულებით, დაზარალებულისათვის დანაშაულის შედეგად მიყენებული ზიანისათვის, მათ შორის, დასახიჩრების, დამახინჯების, ბიოლოგიური და ფსიქიკური ფუნქციების მოშლისა თუ დაქვეითებისათვის, აგრეთვე სხვა სახის ფიზიკური თუ მორალური ზიანით გამოწვეული განცდებისათვის. დანაშაულის შედეგად მიყენებული მორალური ზიანისათვის ფულადი კომპენსაციის ოდენობას ადგენს სასამართლო ზიანის სიმძიმისა და ბრალდებულის (სამოქალაქო მოპასუხის) ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით“, პარლამენტის უწყებანი, 13-14, 20/03/1998, სარეგისტრაციო კოდი: 090.000.000.05.001.000.327.

⁹⁶ ცისკაძე მ., სხეულის დაზიანებისთვის არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების პრობლემა საქართველოს კანონმდებლობაში, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2, 2008, 17; ბიჭია მ., პირადი უფლებების ხელყოფისთვის არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების ქართული მოდელის შესაბამისობა ევროპულ სტანდარტებთან, ჟურნ. „სამართალი“, №1, 2017, 17.

⁹⁷ Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, 1034.

ციური ფუნქციის ერთგვარი შეკვეცა და საფრთხის შემქმნელი დელიქტების ან გაუფრთხილებლობით ვალდებულების დარღვევის შემთხვევებისგან სრულად განთავისუფლება.⁹⁸

პრევენციული ფუნქციის ფართო აღიარების მიუხედავად, სუბიექტური ასპექტების დაკმაყოფილების პრედომინირებული როლის წამოწევა, ქმნის სამოქალაქო სამართალში სადამსჯელო ელემენტის შეტანის საფრთხეს. ამ საფრთხის დანახვის და მინიმისაციის მიზნით აუცილებელია პრევენციული ფუნქციის სხვა მიზნებთან ურთიერთკავშირში განხილვა, ზიანის მიმყენებლის პიროვნებისა და ბრალის შესაბამისი ხარისხის შეფასება და მისი განსაკუთრებით ისეთ პირობებში წამოწევა, როდესაც დაზიანებული ინტერესის ინტენსივობის გამო მისი რესტიტუცია შეუძლებელია.⁹⁹

4.4 რეპრესიული ფუნქცია

არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების სადამსჯელო ფუნქციები ინტენსიურია ამერიკულ სამართალში, რაც ცნობილია ე.წ. საჯარიმო ზიანის (*punitive damages*) სახით.¹⁰⁰ გარკვეული პირობების არსებობისას მოვალის მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებით დაზარალებულს უფლება ენიჭება მოითხოვოს მისთვის მიყენებულ ზიანზე მეტი (დამატებითი) ფულადი ანაზღაურება, რომელიც (როგორც წესი) მიყენებულ ზიანს (ბევრად) აღემატება.¹⁰¹ ფულადი კომპენსაციის ოდენობა განისაზღვრება ნაფიცი მსაჯულების მიერ.¹⁰² ამერიკულ სასამართლო პრაქტიკაში ზიანის ოდენობა კიდევ უფრო მაღალ ნიშნულს აღწევს პიროვნული უფლებების დარღვევის შესახებ სარჩელების დროს, ვიდრე სხეულებრივი დაზიანებების შემთხვევებში. ასეთ დროს სადამსჯელო ფუნქცია მიზნად ისახავს ზიანის მიმყენებლის მიერ შემდგომი ქმედებების თავიდან აცილებას და მესამე პირების გაფრთხილებას, მსგავსი სახის ქმედებისგან თავის შეკავების შესახებ.¹⁰³

ევროპის კონტინენტზე ამერიკული სამართლის ამ თავისებურებას ეჭვის თვალთ უყურებენ. გერმანელი იურისტები სავსებით მართებულად მიანიშნებენ, რომ რეალურ ზიანზე რამდენჯერმე აღმატებული თანხის დაკისრებით ამერიკულ სამართალს ზიანის ანაზღაურების კერძოსამართლებრივ სივრცეში შემოაქვს სისხლისსამართლებრივი ჯარიმის ელემენტები, რაც, როგორც წესი, კონტინენტური ევროპის სამართლებრივი ტრადიციების მქონე სახელმწიფოსთვის მიუღებელია.¹⁰⁴

⁹⁸ Jager L., Luckey J., Schmerzengeld, 8 Auflage, Jurion, 2016, 1034.

⁹⁹ MünchKomm zum BGB, Immaterialer Schaden, 7. Auflage, 2016, §253 Rn. 13.; IdS auch 3. Aufl. § 847 Rn. 4 ff.; მსგავსი პოზიცია იხ. Soergel W., Ekkenga J., Kuntz S., Inhalt des Schuldverhältnisses, Immaterialer Schaden, 7. Auflage, 2016, §253 12-დაკმაყოფილება ეს არის დაზარალებულისთვის შელახული თვითშეფასების აღდგენა- „Genugtung ist einer Wiederherstellung des beeinträchtigten Selbstgefühls des Geschädigten“.

¹⁰⁰ იქვე.

¹⁰¹ ძლიერიშვილი ზ., ცერცვაძე გ., რობაქიძე ი., სვანაძე გ., ცერცვაძე ლ., ჯანაშია ლ., სახელმეკრულებო სამართალი, თბ., 2014, 674.

¹⁰² Dam C. V., European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 303.

¹⁰³ Shapo S. M., Principles of Tort Law, Thompson West, Chicago, 2003, 494.

¹⁰⁴ ძლიერიშვილი ზ., ცერცვაძე გ., რობაქიძე ი., სვანაძე გ., ცერცვაძე ლ., ჯანაშია ლ., სახელმეკრულებო სამართალი, თბ., 2014, 676.

საქართველოშიც ამ სახის ზიანის ანაზღაურების ფორმის გამოყენების სამართლებრივი შესაძლებლობა საეჭვოა. ამ გადანყვეტის გამოძახილია სსკ-ის 413-ე მუხლში არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების კრიტერიუმების (გონივრულობა, სამართლიანობა) დადგენა, რაშიც იკითხება კანონმდებლის მიზანი არაქონებრივი ზიანის მაკომპენსირებელი ფუნქციის განმტკიცების კუთხით. იგივე პათოსი გამოსჭვივის საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ გაკეთებული განმარტებიდან ნორმით გათვალისწინებული მიზნის სწორად დადგენის აუცილებლობის თაობაზე, რომელიც ინგლისური და ამერიკული სამართლის მიდგომისგან განსხვავებით, ფრთხილად ეკიდება მორალური ტანჯვის კომპენსირებას.¹⁰⁵ შედეგად, ნორმის ტელეოლოგიური რედუქციიდან გამომდინარე ცდილობს შეამციროს, შეზღუდოს სამართლებრივი შედეგის დაუსაბუთებელი გაფართოება სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობის დაცვის სახელით.

5. დასკვნა

სტატიის მიზნებისთვის უმჯობესი იქნება, თუ შევაჯამებთ არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების დაკისრების საფუძვლებს სასამართლო პრაქტიკის ქრილში. ვინაიდან საქმე ეხება სუბიექტის აბსოლუტური უფლებების დაცვის საკითხს, რომლის უფლებების სუბიექტად მიჩნევის საკითხი ცალსახად და არაორაზროვნადაა გადანყვეტილი საქართველოს კონსტიტუციით, სამართალი ვალდებულია, შეძლებისდაგვარად უზრუნველყოს ამ უფლებების დაცვა ყველაზე საუკეთესო პერსპექტივით, იმ იმედით და დამოკიდებულებით, რომ ამ ადამიანის უფლება, თუნდაც დარღვევის სუბიექტური აღქმის არარსებობის პირობებში, აღიარებული და დაცული იქნება გაუმართლებელი ჩარევისგან.

დოქტრინისა და სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის შედეგად ძირითად პრობლემად გამოიკვეთა არაერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკისა და საკანონმდებლო დონეზე დაუბალანსებელი ნორმატიული საფუძვლების არასწორი ინტერპრეტაცია. ეს, ცხადია, არ ნიშნავს, რომ კანონი დეტალურად უნდა ახდენდეს არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების ფუნქციებისა და კრიტერიუმების ფორმულირებას, რომელიც ყველა განსხვავებულ შემთხვევას მოერგებოდა ფაქტობრივი გარემოებების და სუბიექტური აღქმების მიუხედავად. სასურველია, რომ არაქონებრივი ზიანის კომპენსაციის დადგენისას, მოსამართლეებმა სხვა გარემოებებთან ერთად გაითვალისწინონ ისეთი ფაქტორები, როგორცაა ზიანის მიმყენებლის ბრალი, ეკონომიკური გამორჩენის მიღების მიზანი, დაცული უფლებების სოციალური, ეკონომიკური თუ პოლიტიკური მიზნებით გამოყენების სურვილი. ამ სახის დეტალებზე კონცენტრირების შემდეგ, სასურველია, ერთგვაროვან პერსპექტივაში გამოიკვეთოს არაქონებრივი ზიანის არსში ჩადებული ყველა ფუნქცია და ამგვარი დეტალიზაცია დაედოს საფუძვლად კომპენსაციის განსხვავებული ოდენობის დადგენას ისეთ შემთხვევებზე, სადაც ინდივიდის პირადი სფეროს გამოყენება კომერციული მოგების მიღების განზრახვით ხდება ან განსაკუთრებით ინტენსიუ-

¹⁰⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 20 იანვრის გადანყვეტილება საქმეზე №ას-1156-1176-2011.

რია დაცულ სფეროში ჩარევის ხარისხი. ამგვარი მიდგომით ანუ კომპენსაციის რაოდენობის ლავირებით არაქონებრივი ზიანი უზრუნველყოფს მის შინაარსში მოაზრებული ყველა ფუნქციის შესრულებას.

მნიშვნელოვანია, რომ სატისფაქციურ ეფექტს სამართალშემფარდებელმა განსაკუთრებული მნიშვნელობა მხოლოდ განზრახ ჩადენილი დელიქტების ან პიროვნული სფეროს მაღალი ინტენსივობით დაზიანების შემთხვევებზე მიანიჭოს. ყველა სხვა შემთხვევაში კი, სამართლის თვითმიზანი არ უნდა იყოს ზიანის მიმყენებლის დასჯა დაზარალებულის ყველა სუბიექტური ახირების მხედველობაში მიღების გზით. იურიდიული თვალსაზრისით უპრიანი იქნება უმართლობის კორექციის მაქსიმალურად ობიექტური საზომით შეფასება.

არაქონებრივი ზიანის პრევენციული ეფექტის ანტიპოდად უნდა მივიჩნიოთ სიმბოლური ანაზღაურების პრაქტიკის დადგენა ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში. უკიდურესად საეჭვოა ამ სახის პრაქტიკის ეფექტურობა და განხილული მიზნების სრულად განხორციელების პერსპექტივები.

პრევენციულ ფუნქციაზე საუბრისას მნიშვნელოვანია ასევე არ გამოგვრჩეს დაცული უფლების საპირწონე გამოხატვის თავისუფლების მნიშვნელობა დემოკრატიული და პლურალისტური საზოგადოების შენების მქონე ქვეყნისთვის. საქმის ფაქტობრივი გარემოებების შეფასებისას სამართალდარღვევის სუბიექტური განზრახვის კვლევისას გამოიკვეთა, რომ ზიანის მიყენებას სხვადასხვა მოტივი უდევს საფუძვლად, როგორცაა საკუთარი პროდუქციის რეკლამირება,¹⁰⁶ მატერიალური მოგების მიღება, რეიტინგის ზრდა თუ ვინრო საზოგადოებაში პარტნიორთა წრეში საქმიანი პარტნიორის დისკრედიტაცია. ემპირიული კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ სასამართლოები ცდილობენ საკუთარი გადანყვეტილებით პრესის თავისუფლება არ შეზღუდონ¹⁰⁷ და მორალური ზიანის ანაზღაურების შესახებ საქმის განხილვას საკმაოდ მარტივი სქემითა და მოთხოვნილი ოდენობის ავტომატური შემცირებით ახორციელებენ, რაც პირადი სფეროს დაცვისას ვერ უზრუნველყოფს განვითარებული მართლწესრიგების მიერ დადგენილი საიმედოობის შესაბამის სტანდარტს.

ნათელი და განჭვრეტადი დაცვის მექანიზმების შემუშავებისთვის მიზანშეწონილია, რომ სასამართლომ უზრუნველყოს ერთგვაროვანი და დაბალანსებული პრაქტიკის შემუშავება, ყოველივე ეს კი უზრუნველყოს ეფექტური, ქმედითი, საკმარისი და, რაც მთავარია, გამჭვირვალე ბერკეტების და გარანტიების არსებობას, რაც არა მხოლოდ გამორიცხავს უსამართლო სამოსამართლო სამართლის საფრთხეებს, არამედ დამაჯერებლად აღქმადს გახდის საზოგადოების თითოეული წევრისთვის მისი სულიერი სამყაროს დაცულობას.

---

¹⁰⁶ BGH, 14.02.1958- I ZR 151/56, BGHZ 26, 349=NJW 1958, 827 (mit Anm. Larenz)= GRUR 1958m 408 (mit Anm. Busmann)-Herrenreiter.

¹⁰⁷ საჯაია ლ., პრესა და მორალური ზიანი, ურნ. „ქართული სამართლის მიმოხილვა“, 8/2005-1/2, 2005, 178.

ბიბლიოგრაფია

1. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, 26/06/1997.
2. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, 04/11/1950.
3. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, 20/02/1998.
4. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, 09/10/2009.
5. ბათლიძე გ., ბრალეული ქმედებით გამოწვეული პასუხისმგებლობა დელიქტურ სამართალში, ჟურნ. „ქართული ბიზნეს სამართლის მიმოხილვა“, №4, 2015, , 18.
6. ბიჭია მ., პირადი უფლებების ხელყოფისთვის არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების ქართული მოდელის შესაბამისობა ევროპულ სტანდარტებთან, ჟურნ. „სამართალი“, №1, 2017, 5, 17.
7. ბიჭია მ., პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, თბილისი, 2012 წელი, 190, 191- 192, 194, 196.
8. დადემქელიანი გ., საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარები, თბ.ილისი, 2015, წელი, 319.
9. ვარძელაშვილი ს., სასჯელის მიზნები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თსუ, თბ.ილისი, 2016, 75. წელი, 75.
10. რუსიაშვილი გ., სამოქალაქო კოდექსის ახალი კომენტარი, მუხლი 408, ქალაქი, წელი, 2, 3, 4, 6.
11. საჯავია ლ., პრესა და მორალური ზიანი, ჟურნ. „ქართული სამართლის მიმოხილვა“, 8/2005-1/2, 2005, 178.
12. ტურავა მ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ., 2010., 287.
13. ჩიკვაშვილი შ., მორალური ზიანი სამოქალაქო სამართალში, თბ., 1998 წელი,, 88.
14. ჩიტაშვილი ნ., მორალური ზიანის ანაზღაურების ზოგადი სამართლებრივი წინაპირობები კრებულში: – საქმეზე-დადული კავთელაძე სს „თრეველ სეიფის“ წინააღმდეგ, №ას-979-940-2014, საქართველოს სამოქალაქო სამართლის საფუძვლები ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში, თსუ, თბ.,ილისი, 2018,, ნ., 196, 200.
15. ცისკაძე მ., სხეულის დაზიანებისთვის არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების პრობლემა საქართველოს კანონმდებლობაში, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2, 2008, 17.
16. ძლიერიშვილი ზ., ცერცვაძე გ., რობაქიძე ი., სვანაძე გ., ცერცვაძე ლ., ჯანაშია ლ, სახელმწიფო სამართალი, თბილისი თბ., 2014, წელი, 676.
17. ჯორბენაძე ს., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, მე-18 მუხლი, წიგნი I, თბილისი თბ., 2017, 35. წელი, 35.
18. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 16 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-291-275-2017.
19. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 06 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე №2ბ-7243-15.
20. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 1 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-167-163-2016.
21. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2016 წლის 10 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-301-286-2016.
22. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის №1/6/561,568 გადაწყვეტილება საქმეზე იური ვაზაგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.

23. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 2 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №2/32168-16 (ხელმისაწვდომია სასამართლოს არქივში).
24. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის №1/4/592 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ბექა ნიქარიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-1.
25. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 07 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-12-459-438-2015.
26. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 23 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-547-519-2015.
27. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 05 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-594-562-2015.
28. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 10 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-979-940-2014.
29. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 08 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-370-352-2013.
30. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 27 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ბს-78 (კ-12).
31. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 03 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1477-1489-2011.
32. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 20 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1156-1176-2011.
33. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 03 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1477-1489-2011.
34. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 3 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1477-1489-2011.
35. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2010 წლის 22 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-868-817-2010.
36. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2009 წლის 04 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე №ბს-972-936 (3კ-08).
37. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2009 წლის 09 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-823-1109-09.
38. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2009 წლის 04 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე №ბს-972-936 (3კ-08).
39. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2003 წლის 24 აპრილის დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №3კ-1240-02.
40. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2002 წლის 30 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე №სკ-423-03.
41. *Dam C. V.*, European Tort Law, Oxford University Press, 2013, 302, 303, 305, 322,
42. BGH NJW 2007, 2475.
43. *Shapo S. M.*, Principles of Tort Law, Thompson West, Chicago, 2003, 494.
44. Deutsches Wörterbuch 5. Bd. Deutscher Taschenbuch Verlag. München, 1984.

45. *Staudinger J., Schiemann G.*, Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2., 2005, §253, 16, 28, 29, 30.
46. *Grüneberg*, in Palandt, BGB Komm., 73 Auflage, 2014, Vorbem., §249, 4.
47. *Windscheid B.*, Lehrbuch des Pandektenrechts, Bd II, [1865], §455, 31.
48. *Grüneberg C.*, in: Palandt, Rn. 4; *Bamberger P., Roth C.*, §253 Immaterieller Schaden, 42 Auflage, 2017, 14.
49. *Soergel W., Ekkenga J., Kuntz S.*, Inhalt des Schuldverhältnisses, Immaterialer Schaden, 7 Auflage, 2016, §253 10.
50. *Luckey J.*, in: Pütting/Wegen/Weinreich/Medicus, §253, Rz.11; RG, Urt. v. 14.06.1934 – VI 126/34.
51. *Bamberger/Roth*, §253 Immaterieller Schaden, 42 Auflage, 2017, 14, 16, 17.
52. *MünchKomm* zum BGB, Immaterialer Schaden, 7. Auflage, 2016, §253 12, 13.
53. *Jager L., Luckey J.*, Schmerzengeld, 8. Auflage, Jurion, 2016, 6, 996, 1003, 1004, 1010, 1032.
54. *Zafer Z.*, Zur Problematik des Schmerzengeldes: Feststellung und Ersatz des entschädigungspflichtigen immateriellen Schadens und die Doppelfunktion des Schmerzengeldes, Berlin, 2001, 213.
55. *Sutcliffe v Pressdram Ltd* [1991], 1 QB 153.
56. Sec. 8 of the Courts and Legal Services Act 1990.
57. *John v Mirror Group Newspaper Ltd* [1997] QB 586
58. BGHZ 7, 223, 226, 229.
59. BGH NJW, 2007, 2475.
60. BGH, Urt. v. 13.10.1992 – VI ZR 201/91, BGHZ 120, 1 = VersR 1993, 327 = NJW 1993, 781.
61. OLG Köln VersR 2003, 602 [603].
62. OLG Celle NJW 2004, 1185.
63. OLG Köln, Urt. v. 08.12.2014 – 5 U 122/14.
64. OLG Düsseldorf VersR 2003, 601.
65. BGH 1994, BGHZ 128, 1 = NJW 1995, 861.
66. BVerfGE 34, 269 (280 ff.), Soraya.
67. BVerfG NJW 2000, 2187 [2188].
68. BGHZ 128, 1 [16] = NJW 1995, 861 – Caroline von Monaco I.
69. BGH NJW 2014, 2029 Rn. 38.
70. OLG Hamm NJWRR 2004, 919.
71. OLG Köln NJWRR 2000, 470 [471].
72. BVerfG 8 March 2000, NJW 2000, 2187.
73. BGH, Beschl. v. 06.07.1955 – GSZ 1/55, BGHZ 18, 149 = VersR 1955, 615 = NJW 1955, 1675 = MDR 1956, 19 m. Anm. Pohle.
74. BGH, Urt. v. 29.11.1994 – VI ZR 93/94, VersR 1995, 351 = NJW 1995, 781- 29.11.
75. OLG Saarbrücken, Urt. v. 27.11.2007 – 4 U 276/07, NJW 2008, 1166 = SP 2008, 257.
76. BGH, 14.02.1958- I ZR 151/56, BGHZ 26, 349 = NJW 1958, 827 (mit Anm. *Larenz*) = GRUR 1958m 408 (mit Anm. *Bussmann*)-Herrenreiter.
77. BGH GrZS NJW 55, 1675, 95, 781; BGHZ 128, 117 [119 f.] = NJW 1995, 781.
78. OLG Celle NJW 2004, 1185.
79. OLG München BeckRS 2016, 06809